

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Демянчук Михайло Ростиславич
М.Рівне

Підготовка бакалаврів сестринської справи до професійної діяльності передбачає урахування певних особливостей. Основними особливостями визначено: вивчення прогресивного зарубіжного і вітчизняного досвіду навчання медсестер; професійна спрямованість навчання для опанування основами сестринської справи не лише шляхом засвоєння змісту клінічних дисциплін, а також соціоніки, деонтології, педагогіки, філософії, психології управління персоналом; спрямованість освітнього процесу на формування особистості майбутнього фахівця; формування різних компонентів професійної компетентності майбутніх медичних сестер.

Ключові слова: медичні сестри, особливості, професійна підготовка, бакалаври.

Актуальність теми дослідження зумовлена різноманітністю сучасних наукових підходів до підготовки фахівців сестринської справи. Однак проблема особливостей фахової підготовки майбутніх медичних сестер-бакалаврів потребує конкретизації певних особливостей, які необхідно враховувати в умовах реформування медсестринства і медичної освіти загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить, що науковці обґрунтовують напрями трансформацій у медсестринській освіті згідно з принципами Болонського процесу. Враховуючи, що якість підготовки медичних сестер є нагальною вимогою часу, проводяться дослідження з визначення стратегії розвитку та реформування медсестринства і підготовки медичних сестер та розробки системи управління якістю медичної освіти в Україні. Сучасним проблемам підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в Україні присвячені роботи К. Куренкової, О. Марковича, С. Тихолаз, О. Шавальової, Л. Артемчук, О. Андрійчук та ін.

Однак не вирішеними раніше частинами загальної проблеми, яким присвячується стаття, є узагальнення особливостей фахової підготовки майбутніх бакалаврів сестринської справи.

Метою статті визначено конкретизацію та характеристику особливостей підготовки бакалаврів сестринської справи до професійної діяльності.

Однією з особливостей професійної підготовки майбутніх медичних сестер-бакалаврів є *урахування прогресивного досвіду навчання* фахівців сестринської справи у різних країнах і вітчизняних закладах освіти. Значний науковий інтерес становить сучасний досвід підготовки медсестер у країнах, де медсестринська освіта здійснюється на рівні світових стандартів, наприклад, в Австрії [8], Канаді [6], Словаччині [1] та ін.

Трансформації змісту освіти в галузі медсестринства, а також визначення компетенції медичної сестри є результатом Європейських Стратегій ВООЗ. Тому дослідники визначали особливості медсестринської освіти у США, аналізували переваги дворічного терміну професійної підготовки медичних сестер за узагальненим досвідом штату Каліфорнії, тестової системи контролю знань студентів медсестринської школи в університеті Південної Кароліни, переймали досвід використання NCLEX – ліцензійного іспиту для медичних сестер у США, Нідерландах та ін., щоб враховувати особливості підготовки бакалаврів сестринської справи в Україні.

Одним із актуальних напрямів ефективного розвитку інституту медсестринства є міжнародне співробітництво. Урахування цієї особливості дозволяє значно підвищити кваліфікацію фахівців сестринської справи шляхом проведення спільних наукових досліджень, покращення або розробок нових навчальних програм, розглядаючи сучасну освіту медичних сестер в умовах інтеграції України в європейський освітній простір та аналізуючи специфіку професійних функцій і рівнів їхнього професійного зростання за кордоном. Результати наукових пошуків свідчать, що дослідники з'ясовують особливості підготовки медичних сестер-бакалаврів іноземного походження та вищої медсестринської освіти; розглядають нові підходи до підготовки сімейних медичних сестер, які

повинні стати повноправними партнерами відносин між пацієнтом і медичним персоналом, в центрі якої поряд із сімейним лікарем є і медична сестра загальної практики [3, с.271].

Так, у дослідженні К. Куренкової з метою формування професійних цінностей майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки визначено систему професійних цінностей медсестер, яка включає базові, соціально-регламентувальні, колегіально-регулювальні, особистісно-рефлексивні цінності, які можуть бути засадничими у підготовці бакалаврів медсестринської справи до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу [5].

Заслугує особливої уваги досвід формування професійних умінь майбутніх медичних сестер засобами алгоритмізації, репрезентований у дисертаційному дослідженні О. Марковича. Науковець розглядає алгоритмізацію як метод оптимізації структури і змісту навчально-виховного процесу, раціонального отримання і відтворення студентами навчальної інформації. Ми погоджуємося з думкою дослідника, що обґрунтоване впровадження у процес підготовки майбутньої медичної сестри алгоритмічних технологій дозволить доцільно організувати заняття, оптимізувати роботу викладача, інтенсифікувати процес підготовки студентів. Адже алгоритмічний підхід до формування фахових медсестринських умінь дозволить на початкових етапах навчання, без суттєвих помилок створити основу практичної майстерності, стандартизувати підготовку, а на етапах удосконалення основ професіоналізму – стимулювати творчі здібності студентів, розвинути в них індивідуальний підхід до вирішення поставлених завдань. О. Марковичем переконливо доведено, що підготовка за алгоритмами дозволить підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу, сприяє його більш ефективному запам'ятовуванню, досягненню вищих рівнів підготовки і мислення; алгоритмізація привчає студента до порядку і дисципліни, сприяє розвитку розумових здібностей, інтуїції, логічного мислення [7].

Одним із таких підходів є використання дистанційного навчання. Науковці відзначають гнучкість, модульність, економічну ефективність і нову роль викладача у дистанційному навчанні, можливість використання спеціалізованих технологій і засобів навчання, досліджують розвиток основних компонентів для організації дистанційного навчання в Україні, розглядають цей феномен як вимогу часу і шлях до відкритої освіти. З педагогічної точки зору технології дистанційного навчання, практично, інтегрують більшість існуючих методів навчання і надають їм нового, вищого освітньо-технологічного рівня, тому широко використовуються у підготовці фахівців медсестринства.

Професійна спрямованість навчання майбутніх фахівців базується на повній загальній освіті або на початковій середній освіті. Головне завдання такої підготовки – надати можливість студентам опанувати основами сестринської справи, поглибити знання і вдосконалити вміння майбутньої медичної сестри, сформувати навички управлінської діяльності та професійної майстерності. На відміну від молодших спеціалістів, бакалаври сестринської справи здобувають вищу кваліфікацію, а тому мають право працювати на посадах старшої медсестри відділення, головної медичної сестри лікувально-профілактичної установи, помічника сімейного лікаря, асистента стоматолога, а також викладача сестринської справи. Відтак особливу увагу дослідники приділяють джерелам професійної інформації для організаторів сестринської справи.

Важливою особливістю підготовки бакалавра медсестринської справи є *спрямованість освітнього процесу на формування особистості майбутнього фахівця*. Так, В. Литвиненко та І. Подтикан розробили схему взаємозв'язку напрямів формування особистості бакалавра сестринської справи у медичному коледжі. Науковці зазначають, що забезпечуючи триєдиний процес формування здібної творчої особистості медичної сестри необхідно враховувати відповідність психологічному та соціально-професійному портрету молодшого спеціаліста, що охоплює:

- ділову спрямованість (ставлення до роботи, стиль поведінки, діловитість, оперативність);
- ставлення до людей (вихованість, почуття емпатії, доброзичливість, терпимість та повагу, витриманість та тактовність);
- загальну культуру (рівень гуманітарних знань, творчі вміння, культура спілкування, поведінки і стосунків).

Засадничим у цьому напрямі є наукове обґрунтування деонтології майбутніх фахівців медицини, вивчення основ медичної етики.

Важливим етапом становлення бакалавра медсестринської справи є засвоєння майбутнім фахівцем не лише змісту клінічних дисциплін, а також соціоніки, деонтології, педагогіки, філософії, психології управління персоналом та ін. Тому міжпредметні зв'язки та міждисциплінарна інтеграція, на думку науковців, має особливе значення у професійно-практичній підготовці медичних сестер. Адже організатор медичної служби працює і з пацієнтами, і з персоналом, тому зрозуміло, що психологічні сфери спілкування та терапевтичних контактів визначають, власне, стиль роботи, і зміст управління. Адже медицина – це не тільки зцілення, а й співчуття, турбота, повага до пацієнта, що також має лікувальний ефект. Довповнює цю думку О. Кравченко, обґрутовуючи роль гуманітарних дисциплін у формуванні професійної етики медичної сестри. На думку автора, людиноцентризм має пронизувати навчальні заняття з філософії, культурології, української та іноземної мов, що не є фаховими дисциплінами, однак сприяють виробленню «системи професійно-етичних переконань та ціннісних орієнтацій» [4, с.146]. Отже, медсестринська освіта у коледжі передбачає: неперервність у освіті; багатоступеневість, що включає логічну наступність освіти; гнучкість освітніх програм з врахуванням потреб практичної охорони здоров'я.

Ми підтримуємо думку науковців, що у процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів медсестринської справи доцільно формувати науково-педагогічну еліту з кращих випускників медичних навчальних закладів, які можуть продовжувати навчання в магістратурі й аспірантурі.

Ще однією особливістю підготовки бакалаврів медсестринської справи до фахової діяльності у контексті нашого дослідження є *врахування різних аспектів і компонентів формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер*. Зокрема, науковці досліджують психолого-фізіологічні аспекти формування професійних умінь у студентів як чинника належної конкурентоспроможності майбутніх медсестер [9, с. 253].

Дослідники акцентують увагу на необхідності виховання гуманності у студентів медичного коледжу; формування толерантного ставлення медсестри до пацієнта та ін. Науковці зазначають, що професіоналізм медичної сестри, образ якої завжди пов'язаний з такими поняттями, як милосердя, терпіння, доброта, співчуття, базується на особистісних якостях фахівця. Тому в підготовці майбутніх фахівців медсестринської справи необхідно враховувати соціальний аспект професійної діяльності медичної сестри в практичній медицині.

Важливим аспектом професійної діяльності медичної сестри є вияв гуманізму. Тому вагомим внеском у дослідження проблеми виховання гуманності студентів медичного коледжу, розвитку їх позитивних загальнолюдських якостей має дисертаційне дослідження О. Андрійчук. Автор реалізує вирішення проблеми професійної підготовки студентів медичного коледжу через якісне формування їх гуманістичного світогляду та громадського становлення особистості, яке здійснюється у процесі навчально-

пізнавальної діяльності, реалізацію самовиховання та врахування особливостей інтелектуального розвитку. Автором розкрито гуманістичні умови оптимізації процесу виховання гуманності у студентів медичного коледжу в процесі фахової підготовки (формування гуманістичних знань, свідоме виконання правил поведінки, гуманного ставлення до оточуючих).

Виховні аспекти у професійній підготовці фахівців медсестринської справи досліджувалися також у дисертаціях Т. Дем'янчук, котра вивчала проблеми виховання студентів вищих медичних навчальних закладів І-ІІ рівня акредитації в позааудиторний час; Х. Мазепи, де були реалізовані організаційно-педагогічні умови виховної роботи в медичному коледжі; Л. Примачок, робота котрої була присвячена вихованню у студентів медичного коледжу розради як духовної цінності та ін.

У цьому аспекті актуалізуються дослідження О.Свиридюк у напрямі формування професійно-ціннісної сфери студентів медсестринського профілю підготовки засобами інтерактивних технологій. Дослідник зазначає, що пошук досконалих методів вимірювання рівня професійної компетентності на сучасному етапі розвитку освіти набуває надзвичайної актуальності, оскільки об'єктивізація процесу вимірювання забезпечує зворотній зв'язок і дає можливість координувати цей розвиток.

Визначаючи особливості професіограми медичної сестри, Н. Білім підкреслює, що «медична сестра повинна мати потрійну кваліфікацію: наукову – для розуміння хвороби; технічну – для догляду за хворими; сердечну – для розуміння пацієнта» [2, с. 269].

Сучасні педагогічні дослідження спрямовуються також на вирішення проблеми активізації самостійності студентів у підготовці бакалаврів медсестринської справи до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. Так, розглядаючи самостійну роботу як важливий чинник у формуванні професійних умінь студентів медичних коледжів, О. Яковець визначає такі провідні чинники, як використання інноваційних можливостей евристично-модульної технології навчання в організації самостійної роботи студентів; створення творчо-орієнтованої мотиваційної сфери професійної діяльності як студентів, так і викладачів; наявність обов'язкової самостійної професійної практики у змодельованих та реальних ситуаціях виробничої діяльності.

Науковці зосереджують увагу на *особливостях розвитку самостійного творчого пізнання* як чиннику активізації професійної підготовки майбутніх медичних сестер, рекомендують дотримуватися таких прийомів: навчальних (нагадування конкретизація, постановка питань); стимулюючих (своєчасна і регулярна перевірка й оцінювання виконаної роботи); мотиваційних (постановка мети навчальних самостійних занять, показ практичного значення навчальної діяльності та результатів праці).

Висновки. Підготовка бакалаврів сестринської справи до професійної діяльності передбачає врахування певних особливостей. Основними особливостями визначено: врахування прогресивного зарубіжного і вітчизняного досвіду навчання медсестер; професійна спрямованість навчання для опанувати основами сестринської справи не лише шляхом засвоєння змісту клінічних дисциплін, а також соціоніки, деонтології, педагогіки, філософії, психології управління персоналом та ін.; спрямованість освітнього процесу на формування особистості майбутнього фахівця; формування різних компонентів професійної компетентності майбутніх медичних сестер. Перспективами подальших досліджень стануть методичні розробки, спрямовані на вдосконалення фахової підготовки бакалаврів медсестринства.

Література та джерела

1. Андрейчин С.М. Медсестринська освіта в Словацькій республіці / С.М.Андрейчин, В.О.Качор // Медична освіта. – 2006. – № 1. – С.52-54
2. Білім Н.В. Особливості професіограми медичної сестри спеціалізованого ендокринологічного відділення / Н.В.Білім // Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Житомир, 10-11 листоп. 2011 р.) / відп.ред.В.Й.Шатило. – Житомир: Полісся, 2011. – С.269-271
3. Дуб Н. Нові підходи до підготовки сімейних медичних сестер / Н.Дуб // Ефективність державного управління : зб. наук. праць. – 2008. – Вип. 14/15. – С.271-276
4. Кравченко О.П. Роль гуманітарних дисциплін у формуванні професійної етики медичної сестри / О.П.Кравченко // Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Житомир, 10-11 листоп. 2011 р.) / відп.ред.В.Й.Шатило. – Житомир: Полісся, 2011. – С.146-147
5. Куренкова К.М. Формування професійних цінностей майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Куренкова Катерина Михайлівна. – Харків, 2009. – 251 с.
6. Лавриш Ю.Е. Професійна підготовка медичних сестер в університетах Канади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04

- «Теорія і методика професійної освіти» / Ю.Е.Лавриш. – Київ, 2009. – 23 с.
7. Маркович О. В. Формування професійних умінь майбутніх медичних сестер хірургічного профілю засобами алгоритмізації: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Маркович Олександр Володимирович. – Київ – 2008. – 284 с.
8. Паласюк Г.Б. Впровадження магістратури з медсестринства – крок вперед на шляху реформування медичної освіти в Австрії / Г.Б.Паласюк // медична освіта. – 2011. – № 3. – С.35-39
9. Чижишин Б.З. Психолого-фізіологічні аспекти формування професійних умінь у студентів як чинника належної конкурентоспроможності майбутніх медсестер / Б.З.Чижишин, О.В.Маркович // Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Житомир, 10-11 листоп. 2011 р.) / відп.ред.В.Й.Шатило. – Житомир: Полісся, 2011.– С.253-256

Подготовка бакалавров сестринского дела к профессиональной деятельности предусматривает взятие во внимание определенных особенностей. Основными особенностями определены: изучение прогрессивного зарубежного и отечественного опыта обучения медсестер; профессиональная направленность обучения для овладения основами сестринского дела не только путем усвоения содержания клинических дисциплин, а также соционики, деонтологии, педагогики, философии, психологии управления персоналом; направленность образовательного процесса на формирование личности будущего специалиста; формирование разных компонентов профессиональной компетентности будущих медицинских сестер.

Ключевые слова: медицинские сестры, особенности, профессиональная подготовка, бакалавры.

The training of nursery bachelors for the professional activity foresees the taking into account of particular aspect, such as: the study of progressive foreign and home experience of teaching the trained nurses; professional orientation of teaching for a capture of nursery bases not only by mastering of maintenance of clinical disciplines, but also socionomy, deontology, pedagogics, philosophy, psychology of personnel management, orientation of educational process on the formation of personality of future specialist; formation of different components of professional competence of future medical sisters.

Key words: medical sisters, features, professional training, bachelors.